

Pirkko-Liisa Haarmann in memoriam

Lakimies
5/2021
s. 902–906

Oikeusneuvos, oikeustieteen tohtori *Pirkko-Liisa Haarmann* (o.s. Autio, ent. Aro) kuoli 31. toukokuuta 2021 Lappeenrannassa. Hän oli syntynyt 3. helmikuuta 1938 Helsingissä, mutta asui lapsuutensa ja nuoruutensa Lapualla. Kirjoitettuaan ylioppilaaksi Lapuan yhteislyseosta vuonna 1957 hän lähti opiskelemaan lainopilliseen tiedekuntaan eikä historiallis-kielitieteelliseen, niin kuin oli pitkän aikaa suunnitellut. Valmistuttuaan lainopin kandidaatiksi hän työskenteli pari vuotta Helsingin maistraatissa, mutta siirtyi jo vuonna 1963 Helsingin yliopistoon siviilioikeuden assistentiksi.

Pirkko-Liisa Haarmannin juristin urasta tuli monipuolinen professorina, tutkijana ja korkeimman oikeuden oikeusneuvoksena. Hän väitteli oikeustieteen

tohtoriksi vuonna 1971 toisena naisena professori *Inkeri Anttilan* jälkeen. Väitöskirjan aihe oli *Säätiön tarkoituksesta ja sen toteuttamisen takeista*, johon siviilioikeuden professori *Matti Ylöstalo* assistenttiaan Pirkko-Liisaa innosti. Säätiöoikeuden asiantuntijoita ei monta ollut. Jo väitöskirjan tekoaikana näkyi Haarmannin halu laajempiin pohjoismaiden ulkopuolisiin eurooppalaisiin konteksteihin, mikä 1960- ja 70-luvulla oli melko harvinaista. Tutkimus- ja aineistonkeruumatkat kohdistuivat erityisesti Keski-Eurooppaan Baseliin, Pariisiin ja Münsteriin.

Pirkko-Liisa Haarmann nimitettiin kauppaoikeuden varsinaisen professorin virkaan 2.12.1977, ja hän astui virkaansa toukokuussa 1978 pitäen virkaanastujaisesityelmänsä luovan työn oikeussuojasta. Tuolloin Haarmannin ura yliopistolla oli kestänyt jo 15 vuotta. Niinpä varsin pian tämän jälkeen Haarmannin toivomuksena oli siirtyä käytännön läheisempään juridiseen ratkaisutoimintaan.

Korkeimman oikeuden ylimääräisenä oikeusneuvoksena Haarmann toimi vuosina 1980–81 ja sen jälkeen 20 vuotta oikeusneuvoksena 1981–2001. Puheittensa mukaisesti Haarmann jäi eläkkeelle heti, kun se eläkeiän saavuttamisen myötä oli mahdollista. Tämän jälkeen Haarmann keskittyi immateriaalioikeuden tutkimiseen ja siitä kirjoittamiseen.

Säätiöoikeudellisten ongelmien parista Haarmann olikin jo vuonna 1972 paneutunut muihin tutkimusaiheisiin. Silloin ilmestyi hänen tutkimuksensa *En-*

Harald Haarmann

nakkokäyttöoikeus patentinhaltijan yksinoikeuden rajoituksena. Sopivan sillan aineettomien oikeuksien alalle laajemmin muodosti hänen vilpillistä kilpailua koskeva tutkimuksensa *Sattumanvaraiset edut elinkeinotominnassa* (1975). Vilpillistä kilpailua koskevan sääntelyn parissa Haarmann jatkoi myöhemminkin tosin eri roolissa toimien Keskuskauppakamarin liiketapalautakunnan pitkäaikaisena puheenjohtajana vuosina 1987–1998.

Immateriaalioikeudesta laajasti muodostui Haarmannin keskeinen ja tärkein tutkimuskohde. Immateriaalioikeudellinen tutkimus ja kirjallisuus oli ollut 1970-luvulle saakka Suomessa varsin niukkaa ja se oli käsitelty lähinnä patenttioikeutta. Tuskin kukaan IPR-oikeuden alalla toimiva voi olla tuntematta Pirkko-Liisa Haarmannin nimeä, ja häntä onkin kutsuttu Suomen immateriaalioikeuden äidiksi. Haarmann palkittiin vuoden 2016 IPR-henkilönä.

Haarmann oli taitava suomen kielen käyttäjä ja hänen juridinen tekstinsä on elävää ja selkeää. Hänen lukuisista IPR-alan teoksistaan on syytä mainita oppikirja *Immateriaalioikeus*, jonka ensimmäinen painos ilmestyi jo vuonna 1988. Ja viimeisin, viides painos on vuodelta 2014. Teos kattaa kaikki teollisoikeuden alueet. Myös tekijänoikeus sai oman perusteellisen oppikirjansa. Teos *Tekijänoikeus ja lähioikeudet* ilmestyi vuonna 1992 ja ehti kolmanteen painokseen vuonna 2015.

Haarmannin siviilioikeudellista ja immateriaalioikeudellista asiantuntemusta hyödynnettiin myös käytännössä lainavalmistelussa ja erilaisissa lautakunnissa sihteerinä, jäsenenä ja puheenjohtajana. Näitä olivat muun muassa säätiölaitoskomitea, tekijänoikeuslautakunta, työsuhdekeksintölautakunta, keksintösäätiö valtuuskunta, tekijänoikeuskomitea, tekijänoikeusneuvosto ja Vakuutuslautakunnan yritysjaosto.

Vaikka Haarmann olikin varsin ammattiin orientoitunut henkilö, hänellä oli myös joukko tärkeitä harrastuksia. Matkailu antoi eläkkeelle jäämisen jälkeen elämälle paljon sisältöä. Yhdessä aviomiehensä Dr. prof. *Harald Haarmannin* kanssa matkat suuntautuivat lähes kaikille mantereille ja yli 130 maahan. Matkan tarkoituksena saattoi olla esimerkiksi kukkivien jakarandojen ihailu Etelä-Amerikassa. Vuodessa he matkailivat yhteensä kaksi, jopa kolme kuukautta. Monet matkakohteista olivat varsin eksoottisia kuten Etelämanner, Boro Budur, Syyria ja Samarkand. He pääsivät näkemään merkittäviä monumentteja ja muita nähtävyyksiä, joita ei enää sellaisenaan ole, kuten Palmyran temppelit ja patsaat sekä Mostarin vanha turkkilainen silta. Matkailuun liittyi läheisesti sinnikäs kielten opiskelu aikaisemmin ranskaa sittemmin italiaa.

Muiksi harrastuksikseen Haarmann on Lakimiesmatrikelissa maininnut musiikin, elokuvan ja keittokirjat.

Haarmannin tarkka, perusteellinen ja järjestelmällinen juristin luonne kuvastui myös hänen harrastuksissaan. Hänen keittokirjaharrastuksestaan pääsivät monet ystävät nauttimaan yleensä erinomaisten joskus mielenkiintoisten aterioiden muodossa. Tarkkana, perusteellisena ja järjestelmällisenä juristina

Haarmann luki keittokirjaa kuin lakikirjaa ja valmisti ruokalajeja kirjan mukaisessa järjestyksessä reseptiä huolellisesti seuraten. Jos keittokirjan mukaan ruoka oli asetettu tarjolle neliskulmaiselle vadille eikä tällaista tarjoiluastiaa kaapista löytynyt, niin hän meni ja hankki sellaisen.

Hän harrasti myös monipuolisesti klassista musiikkia. Kesäisin Savonlinnan oopperajuhlat kuuluivat vakituiseen ohjelmaan. Samoin kuin Verdin *La Traviata* -oopperan esitykset eri maiden oopperalavoilla. Kaikenlainen kirjallisuus filosofiasta ja poliittisesta historiasta kaunokirjallisuuteen mukaan lukien Danielle Steelen tuotanto eri kielillä oli Haarmannille rakasta. Perusteellisena ja huolellisena juristina hän luki jokaisen aloittamansa kirjan loppuun, osoittautuipa se minkälaiseksi tahansa.

Pirkko-Liisa Haarmannille on myönnetty useita arvostettuja kunnianosoituksia kuten Suomen Valkoisen Ruusun 1. luokan komentajamerkki, K.J. Ståhlberg-mitali, Kauppakamarin ansioristi ja Suomen Lakimiesliiton hopeinen mitali. Haarmann oli muun muassa Suomen Tiedeakatemian jäsen ja Suomalaisen Lakimiesyhdistyksen kunniajäsen.

Onneksi Pirkko-Liisa Haarmannista ei tullut saksan kielen opettaja vaan oikeustieteilijä. Tästä koko suomalainen juristikunta voi olla syvästi kiitollinen.

Virpi Tiili